

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Vanhemmat mukaan metsään! Kasvatusyhteistyötä luontokasvatuksen keinoin

Kilpeläinen, Anna

2017 Laurea

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Vanhemmat mukaan metsään! Kasvatusyhteistyötä luontokasvatuksen keinoin

Anna Kilpeläinen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2017

Anna Kilpeläinen

Vanhemmat mukaan metsään! Kasvatusyhteistyötä luontokasvatuksen keinoin

Vuosi 2017 Sivumäärä 43

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tukea ja ylläpitää kasvatusyhteistyötä Tenava-Linnan päiväkodissa luontokasvatuksen keinoin. Tavoitteenani oli suunnitella ja toteuttaa metsäretkien sarja, johon lasten lisäksi myös lasten vanhemmat osallistuivat. Metsäretkien tarkoituksena oli tutustua ryhmän lasten vanhempiin ja ylläpitää näin kasvatuksellista yhteistyötä heidän kanssaan. Retkien tarkoituksena oli myös tuoda näkyväksi Tenava-Linnan toimintaa lasten vanhemmille. Tuotoksena työstäni Tenava-Linnan henkilökunnalle jää retkien perusteella suunniteltu Vanhemmat mukaan metsään! -opas, mikä kertoo luontokasvatuksen ja kasvatusyhteistyön yhdistämisestä. Oppaan lisäksi Tenava-Linnan henkilökunnalle jää metsäretkien suunnitelmapohja, minkä avulla he pystyvät suunnittelemaan omia retkiään lasten vanhempien kanssa. Työni toteutettiin pienten lasten ryhmässä, jonka lapset ovat 1-2-vuotiaita, mutta oppaan ja suunnitelmapohjan tarkoituksena on olla hyödynnettävissä jokaisessa ikäryhmässä.

Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä toimii muun muassa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä Norlandia päiväkotien oma varhaiskasvatussuunnitelma. Työssä käydään myös läpi luonto- ja ympäristökasvatusta sekä kasvatusyhteistyötä. Tämän opinnäytetyöraportin teoriasisältöä on hyödynnetty myös oppaassa.

Arviointi metsäretkistä kerättiin vanhemmilta suullisesti heti retkien jälkeen. Haastattelin myös ryhmän lapsia retkistä. Näiden arviointien mukaan retket koettiin hyödyllisenä ja toimivana keinona tuoda näkyväksi päiväkodin toimintaa lasten vanhemmille. Myös lapset olivat retkistä innoissaan ja niistä jäi mukavat muistot. Arvioin metsäretkiä myös itse luomieni tavoitteinen mukaisesti. Oppaasta keräsin arvioinnin Tenava-Linnan henkilökunnalta suullisesti. Henkilökunta koki oppaan hyödyllisenä ja hyvin toteutettuna. Etenkin kestävän kehityksen mukaan ottaminen oppaan sisältöön koettiin tärkeänä.

Asiasanat: kasvatusyhteistyö, luontokasvatus, varhaiskasvatus, ympäristökasvatus

Anna Kilpeläinen

Educational partnership by ways of nature education. (Vanhemmat mukaan metsään)

Year	2017	Pages	43
------	------	-------	----

The purpose of this practice-based thesis is to support and maintain educational partnership with Tenava-Linna's day care centre by ways of nature education. My aim was to plan and execute a series of outings to the woods in which not only the children but also their parents would take part in. The meaning of these trips was to get to know the parents of the children in this group to maintain an educational partnership and to demonstrate Tenava-Linna's activities to them. As a result of my work the staff of Tenava-Linna will have a manual made based on these outings to the woods called "Vanhemmat mukaan metsään!" which is about combining nature education and educational partnership. In addition to the manual the staff will also have a base plan for planning their own outings. My work was executed with a group of children aged 1-2 years, but the base plan is meant to be utilized in any age group.

The basics of the Early Childhood Education Plan, the early childhood plan of Norlandia day care centres and theory information found on the environmental education and educational partnership literature are the theoretical background of this thesis. Information relating to this thesis has been utilized in the content of the manual.

The evaluations of the outings to the woods were collected orally from the parents and the children right after the trips. According to these evaluations the trips were found to be useful and a practical way to bring out the day care centres activities. The children were also excited and left with only positive memories evaluated the trips according to the goals I made and collected the oral evaluations of the manual from the staff of Tenava-Linna. They found it helpful and well executed. Including sustainable development in the contents of the manual was considered important

Keywords: early childhood education, educational partnership, environment education, nature education

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön tausta ja tarve.....	7
3	Luontokasvatus	7
3.1	Ympäristökasvatus	8
3.2	Metsämörri	9
3.3	Tutkiva oppiminen	10
3.4	Kasvattajan rooli metsäretkillä.....	10
3.5	Luonnossa liikkuminen ja leikkiminen	11
3.6	Aistien hyödyntäminen luonnossa	12
3.7	Lapsen osallisuus	13
4	Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö	14
4.1	Vanhempien osallisuus	15
4.2	Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö Tenava-Linnan päiväkodissa	16
5	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	17
5.1	Projektin eteneminen	18
6	Metsäretket vanhempien kanssa	19
6.1	Ensimmäinen metsäretki.....	20
6.2	Toinen metsäretki.....	21
7	Oppaan kokoaminen ja sisältö	22
8	Metsäretkien ja oppaan arviointi.....	22
8.1	Arviointi tavoitteiden mukaan	23
8.2	Oppaan ja metsäretkisuunnitelman arviointi	25
9	Pohdinta	25
	Lähteet	28
	Kuviot	30
	Liitteet.....	31

1 Johdanto

Varhaislapsuuden vuodet ovat tärkeitä lapsen luontosuhteen muodostumiselle. Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli asennekasvatuksessa sekä pohdinnan ja keskustelun virittämisessä, etenkin kaupungeissa, joissa lapsilta saattaa puuttua yhteys luontoon kokonaan. Varhaiskasvatuksen tulisi mahdollistaa luontokokemusten järjestäminen lapsen ohella myös koko perheelle. Perheiden saaminen mukaan metsäretkille tukee lasten oppimista ja luontosuhteen muodostumista ja saa perheet rohkeammin suuntaamaan yhteisiä retkiään metsään. Yhteiset retket antavat paljon yhteisiä kokemuksia ja elämyksiä. Retket ovat vuorovaikutteinen oppimisprosessi, missä opitaan yhdessä, aikuinen lapselta ja lapsi aikuiselta. (Arjanne, Huldén, Leinonen, Liimola, Lähdesmäki & Pirttilä 2000, 18.) Lasten vanhempien mukaan saaminen metsään antaa varhaiskasvattajalle myös mahdollisuuden tutustua lapsen perheeseen toiminnan kautta. Yhteistyön ylläpitäminen lasten vanhempien kanssa jää usein vain vanhempainiltojen ja lapsen varhaiskasvatuskeskustelujen varaan, minkä vuoksi toiminnallisia ratkaisuja tarvitaan useissa päiväkodeissa. Myös niissä päiväkodeissa, joissa vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on toimivaa, voi toiminnalliset lähestymistavat kehittää jo olemassa olevaa kumppanuutta ja tuoda siihen uusia ulottuvuuksia.

Tässä opinnäytetyössä käsittelen varhaiskasvatuksen luontokasvatusta, vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä ja niiden yhdistämistä. Työni tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa metsäretkien sarja lapsille ja heidän vanhemmilleen Tenava-Linnan päiväkodissa. Metsäretkien tarkoituksena oli tuoda näkyväksi Tenava-Linnan toimintaa lasten vanhemmille samalla ylläpitäen ja kehittäen kasvatuksellista yhteistyötä heidän kanssaan. Metsäretkisuunnitelman ja retkien toteutamisen lisäksi kehittämistehtävääni kuului Vanhemmat mukaan metsään! -oppaan laatiminen Tenava-Linnan henkilökunnalle. Opas toimii suunnitelmapohjan tukena ja auttaa työntekijöitä heidän suunnitellessaan metsäretkiä yhdessä lasten vanhempien kanssa. Opinnäytetyöni on siis toiminnallinen ja siitä jää tuotoksena metsäretkien suunnitelma ja opas yhteistyöpäiväkodille Tenava-Linnalle. Tässä opinnäytetyöraportissa käsittelen työni taustaa ja tarkoitusta tarkemmin, avaan vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä ja luontokasvatusta teorian tiedon valossa sekä arvioin tuotostani. Tämän opinnäytetyöraportin liitteenä on Vanhemmat mukaan metsään! -opas, metsäretkisuunnitelma pitämilleni retkille ja suunnitelmapohja, jota Tenava-Linnan työntekijät voivat myöhemmin hyödyntää.

2 Opinnäytetyön tausta ja tarve

Tässä luvussa kerron opinnäytetyöni taustaa ja sen tarvetta yhteistyökumppanilleni Tenava-Linnalle. Aloitin työskentelyn Tenava-Linnassa lastentarhanopettajan sijaisena ja halusin toteuttaa opinnäytetyöni yhteistyössä heidän kanssaan. Tenava-Linnan päiväkotit kuuluvat Norlandia päiväkoteihin ja se sijaitsee Sundsbergissä Kirkkonummella. Tenava-Linnassa on yhteensä kolme lapsiryhmää sekä esiopetusryhmä. Päiväkotimme pedagogiset kulmakivet ovat yksilöllisyys, turvallisuus, sensitiivisyys ja sitoutuneisuus, joihin kaikki pedagoginen toiminta ja ilma-
piiri perustuvat. Päiväkodissamme toiminta tapahtuu pienryhmissä omahoitajan kanssa. (Päiväkotit Tenava-Linna 2017.)

Keskustelimme päiväkodin esimiehen kanssa mahdollisista opinnäytetyön aiheista ja hänen toiveistaan. Itselleni oli selvää toteuttaa toiminnallinen opinnäytetyö, sillä se olisi itselleni kaikista opettavaisin ja mieluisin lähestymistapa. Yhteistyökumppanin yhtenä ehdotuksena oli, että opinnäytetyö liittyisi lasten metsäretkiin, sillä ne ovat osa jokaisen lapsiryhmän toimintaa. Toisena toiveena oli, että työn avulla tuotaisiin näkyväksi päiväkodin toimintaa. Jäin pohtimaan aiheen muotoutumista luontokasvatuksen ympärille, sillä aihe kiinnostaa minua myös henkilökohtaisesti. Lopulta ideaksi nousi vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön yhdistäminen luontokasvatuksen teemaan. Norlandia päiväkodeilla on käytössään monia tapoja ylläpitää yhteistyötä lasten vanhempien kanssa, mutta toiminnalliselle lähestymistavalle, jossa vanhemmat pääsevät näkemään myös päiväkodin toimintaa, oli tarvetta. Vilkan ja Airaksisen (2003, 17) mukaan työelämästä saatu aihe opinnäytetyöhön tukee omaa ammatillista kasvua ja sen avulla opinnäytteen tekijä pääsee peilaamaan omia tietojaan ja taitojaan senhetkiseen työelämään ja sen tarpeisiin.

Näiden tarpeiden ja toiveiden perusteella opinnäytetyöni aihe muotoutui juuri luontokasvatuksen ja vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön ympärille. Kehittämistehtäväni näiden perusteella on suunnitella ja toteuttaa metsäretkien sarja lasten vanhemmille yhteistyön kehittämiseksi ja luoda opas Tenava-Linnan työntekijöille näiden kahden aiheen yhdistämisestä. Tämä opinnäytetyö projekti eteni neljän vaiheen kautta (Kuvio 2), joita avaan myöhemmin tässä raportissa.

3 Luontokasvatus

Tässä luvussa käsittelem luontokasvatusta ja sen eri osa-alueita. Tämä teoretieto toimii tukena myös metsäretkieni suunnitelmille ja niiden toteuttamiselle. Myös oppaan sisältö pohjautuu tähän teoriaan. Metsäretket ovat osa luontokasvatusta ja luontokasvatus on puolestaan osa laajempaa kokonaisuutta, ympäristökasvatusta. Tässä opinnäytetyössä käytän termiä

luontokasvatus, mutta määrittelen sitä ympäristökasvatus -käsitteen avulla. Metsäretkiin liittyy olennaisesti myös kestävä kehitys, minkä vuoksi myös ympäristökasvatuksen määrittely on tärkeää.

3.1 Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatuksella tarkoitetaan kokonaisuutta, johon kuuluvat luonnontiedon lisäksi myös kaupunkikokemukset ja kaupunkitietous sekä elämäntapaan liittyvät pohdinnat. Ympäristökasvatuksen alle voidaan liittää myös kestävän kehityksen kasvatus. (Raittila 2016, 210-211.) Kestävän kehityksen ja elämäntavan kasvatuksella pyritään muuttamaan ympäristöä kuluttavia käyttäytymismalleja enemmän sitä säästäviin malleihin ja tapoihin. Opetuksen tavoitteena on kasvattaa lapsista vastuullisia ja kestävän kehityksen arvoihin sitoutuneita yhteiskunnan jäseniä. Kestävän kehityksen sosiaalinen ja kulttuurinen puoli sisältävät puolestaan arvot demokratiasta, tasa-arvosta, toisten kunnioittamisesta, monikulttuurisuudesta, yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta. (Peltoluhta 2013, 22.)

Ympäristökasvatuksen ensimmäinen tavoite on ihmisen tietouden vahvistaminen ympäristön tärkeystä elämämme ja hyvinvointimme kannalta. Toisena tavoitteena voidaan nähdä ympäristöstä huolehtiva toiminta, minkä tulisi olla itsestään selvä osa jokaisen arkea. Kasvatuksen tavoitteena onkin antaa edellytykset näiden käsitysten ja asenteiden omaksumiselle. (Raittila 2016, 211-212.) Metsäretkillä lasten kanssa voidaan käsitellä esimerkiksi luonnon roskaamista ja kannustaa samalla vanhempia tekemään lapsille retkieväät, jotka eivät aiheuta metsään roskaa ja ovat muutenkin ekologisista. Näin myös lapset oppivat kunnioittamaan roskaamattomuutta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 45) määritelläänkin ympäristökasvatuksen yhdeksi tavoitteeksi juuri lasten kestäväan elämäntapaan kasvattaminen. Roskaamaton retkeily ja jätteiden vähentäminen ovat yksi esimerkki siitä. Päiväkodissa kasvattajat ovat esimerkillään keskeisessä osassa lasten vastuullisuuteen kasvussa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 45) määritellään myös, että ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten suhdetta luontoon. Lapset saavat kokemuksia ja oppivat lähiympäristössään liikkuen, tutkien ja leikkien. Ympäristökasvatuksen tarkoituksena on herättää lapsen kiinnostus luontoa ja sen monimuotoisuutta kohtaan. Omakohtaisen luontokokemuksen avulla lapsi oppii nauttimaan luonnossa olemisesta ja kokemukset synnyttävät lapsessa positiivisia emootioita. Matikaisen (2008, 156, 161) mukaan lasten luontokokemukset eri ikäkausina vaikuttavat heidän ympäristötietoisuuteensa. Tämä ympäristöherkkyys muodostaa pohjan lasten vastuulliselle käyttäytymiselle luonnossa. Se on kyky aistia ympäristöä ja sen muutoksia samalla sitä kunnioittaen.

Wolff (2004, 18-19) määrittelee ympäristökasvatuksen puolestaan elinikäiseksi oppimisprosessiksi, jonka yhtenä tavoitteena on luoda yksilöille, ryhmille ja koko yhteiskunnalle uusia ympäristöön liittyviä toimintamalleja. Hänen mukaansa tavoitteena on myös kasvattaa lapsia selvään tietoisuuteen sosiaalisten, poliittisten ja ekologisten tekijöiden riippuvuudesta toisistaan maalais- ja kaupunkiympäristöissä.

3.2 Metsämörri

Tenava-Linnassa luontokasvatus toteutuu jokaisen ryhmän viikoittaisilla metsäretkillä. Osa ryhmistä toteuttaa metsäretket Metsämörri-ideologian mukaisesti ja osa ilman sitä. Norlandia päiväkodit mahdollistavat työntekijöille Metsämörriohjaaja -koulutuksen. Metsäretket toteutetaan päiväkodin lähimetsässä, johon on lyhyt kävelymatka. Jokaisella lapsiryhmällä on metsässä oma metsäretkipaikka, mistä retkeily yleensä alkaa.

Metsämörri-ideologian taustalla on ruotsalainen Gösta Frohm, joka oli huolissaan ruotsalaisten lasten luonnosta vieraantumisen kaupungistumisen myötä. Frohm perusti Metsämörrikoulun, jonka päätavoitteiksi muodostuivat leikki, luonnon tutkiminen ja luonnosta huolehtiminen. Toimintaa laajennettiin Metsämörrikouluista myös päiväkoteihin, jossa toteutettiin samaa ideologiaa. Suomeen Metsämörritoiminta kantautui vuonna 1979, jolloin Suomen Latu ry solmi yhteistyösopimuksen Friluftsförbundet-ulkoilujärjestön kanssa metsämörritoiminnan toteuttamisesta suomenkielisenä. Toimintaa järjestetään Suomessa vapaa-aikana toimivina ryhminä päiväkodeissa ja kouluissa, joihin Suomen Latu ry kouluttaa ohjaajat. (Nikkinen 2000, 11-14.)

Metsämörritoiminnassa oppiminen katsotaan tapahtuvan kolmen vaiheen kautta. Nämä vaiheet ovat löytämisvaihe, tutkimisvaihe ja pohtimisvaihe. Ensimmäisessä vaiheessa lapsi kokee löytämisen riemua, johon aikuinen voi liittyä mukaan myötäelämällä ja ihmettelemällä. Tutkimisvaiheessa lapsi havainnoi löytämänsä tarkemmin, jolloin aikuisen tehtävänä on tukea lasta ja auttaa häntä tutkimaan asiaa. Pohtimisvaiheessa lapsi alkaa esittää kysymyksiä aikuiselle, jolloin aikuinen pystyy neuvomaan lasta. (Nikkinen 2000, 36-37.)

Metsämörritoiminnalle ominaista on satuhahmon mukaan ottaminen toimintaan. Satuhahmo auttaa kasvatuksessa ja tuo siihen lisää kokemuksellisuutta ja yhteistoiminnallista oppimista. Metsämörri on mukana jakamassa lasten kanssa metsän salaisia paikkoja, jännittäviä tuoksuja ja erilaisia ääniä. (Matikainen 2008, 161.) Metsämörri opettaa lapsille myös varovaisuutta luonnossa. Satuhahmona voi toimia käsinukke tai Metsämörriksi puettu ihminen. Metsämörritoimintaa voivat järjestää kaikki ne yhteisöt ja yhdistykset, joilla on sitä varten koulutautuneita Metsämörri-ohjaajia. (Nordström 2004, 126.)

3.3 Tutkiva oppiminen

Tutkiva oppiminen liittyy olennaisesti luontokasvatukseen. Pienten lasten ryhmässä, jossa myös tämä opinnäytetyö toteutettiin, metsäretket ovat pääosin juuri eri asioiden ihmettelyä yhdessä. Metsäretkien erilaiset pelit ja leikit ovat 1-2-vuotiaille vielä haastavia ja siksi asioiden tutkiminen ja ihmetteleminen yhdessä ovat tärkeitä. Ne luovat samalla myös pohjaa lasten luonto- ja metsätietouden syntymiselle.

Tutkivasta oppimisesta puhuttaessa tarkoitetaan juuri tätä ihmettelyä, keksimistä ja selitysten luomista. Lapsi on luonnostaan utelias ja vailla vastauksia aiemman tiedon riittämättömyyden huomattessaan. Tutkiva oppiminen on pedagoginen malli, joka on kuitenkin riippumaton toimijoiden koulutuksesta. Kuka tahansa voi lähestyä erilaisia elämän ilmiöitä tutkivaan tapaan lapsen kanssa yhdessä ihmetellen ja selittäen. Tutkiva oppiminen alkaa ihmettelystä, kun lapsi huomaa hänelle vieraan asian tai ilmiön ("Miksi kasvit ovat vihreitä?"). Kysymys voi tulla myös aikuiselta, jonka jälkeen lapset voivat liittyä ihmettelyyn. Lapsia tulee kuitenkin rohkaista omiin kysymyksiin ja kertomaan ihmetyksenaiheistaan. Tutkivan oppimisen tarkoituksena on asioiden ymmärtäminen eikä faktojen ulkoaopettelu. Se ei myöskään ole yksilöllinen prosessi vaan lapsia tulee kannustaa yhteistyöhön ja jakamaan omaa osaamistaan ja tietämystään. Yhteisöllisyyttä luo myös aikuisen ja lapsen välinen kiinnostus samaa aihetta tai ilmiötä kohtaan. Siksi aikuisen rooli on merkittävä. Tutkiva oppiminen on lasta osallistavaa toimintaa. (Lipponen 2016, 33-36.) Kangassalon (2004, 32) mukaan, tutkiva oppiminen on parhaillaan tutkimusprosessi, joka synnyttää sekä uutta ymmärrystä ja uutta tietoa että yhdessä toimimista.

3.4 Kasvattajan rooli metsäretkillä

Kasvattajan tehtävänä metsäretkellä on johdattaa lapsi kokeilemaan ja tukea häntä haasteita kohdatessaan. Luonnossa kiire on unohdettava ja annettava lapselle tilaa tutkia, miettiä, kuunnella, leikkiä ja kokeilla rajojaan. Aikuisen omat kokemukset ja tietämys nousevatkin tärkeään asemaan, samoin kyky ihmetellä asioita lapsen kanssa. (Arjanne ym. 2000, 17-18.) Aikuisen tehtävänä on myös järjestää tarkoituksenmukaisia välineitä ja tilaisuuksia leikeille ja tutkimuksille, joiden avulla lasten on helppo kehittää ajatteluaan (Matikainen 2008, 159).

Kasvattajan tulee lasten kanssa liikkeessään ottaa huomioon kokemusten tuottaminen innostavalla otteella sekä onnen hetkiin ja hauskanpitoon panostamalla. Kasvattajan tulee olla herkkä ja vastaanottavainen, jotta hän pystyy tarttumaan oikeisiin hetkiin ja tuottamaan lapsille myönteisiä kokemuksia luonnosta. Kasvattajan tulee myös ottaa huomioon kaikkien aistien hyödyntäminen, lasten mielikuvituksen ja luovuuden rohkaisu sekä kilpailun välttäminen yhteistyötä korostamalla. (Matikainen 2008, 160.) Metsäretkillä on helppo palata aiemmin

esiin tullessiin ilon aiheisiin ja kehittää niitä eteenpäin. Esimerkiksi lasten puhuessa yhdessä eläimien kodeista ja tutkiessa niitä luonnossa, voidaan seuraavalla kerralla palata samaan paikkaan ja jatkaa tarinaa. Lapset innostuvat tästä kovasti ja samalla heidän uteliaisuutensa luontoa kohtaan herää. Tämä kehittää myös lasten yhteisöllisyyttä.

Lapsella saattaa olla metsään kohdistuvia pelkoja, jotka kasvattajan tulee ottaa huomioon retkiä suunnitellessaan. Pelkoja voidaan hälventää retkeilemällä aluksi aina samaan tuttuun paikkaan ja antamalla lapselle aikaa tutustua tähän ympäristöön. Metsäretkien dokumentointi auttaa lapsia saavuttamaan metsäretkien kokemuksen myös päiväkodista käsin. (Arjanne ym. 2000, 23.) Tenava-Linnassa käytössä oleva Minun päiväni-viesti (Kuvio 1) auttaa dokumentoinnissa ja sen avulla lapsille voidaan näyttää edellisellä metsäretkellä otettuja kuvia. Näin lasten on helppo palata kokemukseen. Uskon myös, että pienten lasten vieminen metsään auttaa hälventämään lasten pelkojen syntymistä myöhemmin. He oppivat pienestä pitäen nauttimaan luonnosta ja siellä leikkimisestä ja tutkimisesta. He myös oppivat, että saavat tukea muulta ryhmältä ja aikuiselta.

Nordströmin (2004, 123) mukaan ohjaajan tulisi muistaa, että retkellä ympäristö ja oppijat ovat pääroolissa. Turha puhuminen ja kyseleminen tulisi jättää kokonaan pois, sillä se voi kadottaa oppijan kiinnostuksen. Ideana olisikin, että itse luonto ja ympäristö toimii opettajana ja osallistujia tulisi ohjata toiminnalla löytämään itse omat kysymykset ja vastaukset. Pienten lasten ryhmässä kaikki eivät välttämättä osaa vielä puhua, siksi onkin syytä muistaa kiinnittää huomiota heidän sanattomaan viestintään ja kehonkieleen. Myös heidän huomiotta jättäminen voi kadottaa heidän kiinnostuksensa. Jakkulan (2008, 40) mukaan lapsen alkava puheenkehitys saa tukea, kun aikuisen puhe yhdistyy tekemiseen. Liikkeen ja puheen yhdistäminen on siis perusta molemminpuoliselle ymmärtämiselle.

3.5 Luonnossa liikkuminen ja leikkiminen

Leikki on lasten itserakentamaa toimintaa, jonka avulla lapset yrittävät ymmärtää ja kokea uusia asioita. Ainekset leikkiin haetaan ympäröivästä todellisuudesta omaa luovuutta käyttäen. Leikki on myös lasten ensimmäistä itsenäistä toimintaa ja se toimii lapsen kaiken kehityksen lähteenä. Leikki rikastuttaa ja luo lapselle iloa. (Hakkarainen 2008, 99.) Leikin lisäksi liikkuminen on lapselle peruskeino hankkia kokemuksia ja ilmaisumahdollisuuksia. Liikkuminen onkin elämän perusilmiö, josta ihminen on olennaisesti riippuvainen. Leikki ja liikunta antavat lapselle mahdollisuuden omatoimisuuteen ja aktiiviseen tekemiseen. Samalla liikunnalliset kokemukset kehittävät lapsen motorisia kykyjä ja taitoja sekä luovat oman identiteetin kehityksen perustaa. (Zimmer 2001, 15-16, 20.) Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena onkin innostaa lapsia liikkumaan ja kokemaan liikkumisen iloa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 46).

Lähiympäristö ja luonto tarjoavat lapsille kokemuksia, materiaaleja ja mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Varhaiskasvatuksessa pihoja, leikkipuistoja sekä luontoympäristöä hyödynnetään liikuntapaikkoina. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32.) Metsässä liikkuminen ei luonnistu aivan itsestään, vaan se vaatii totuttelua. Lapsi pääsee kokeilemaan metsässä tasapainotaitojaan, oppimaan kiipeilyä ja raivaamaan kulkuaan pusikon läpi. (Arjanne ym. 2000, 19.) Luonnossa syntyykin kuin aivan itsestään liikkumistilanteita, jotka laajentavat lasten toimintakykyä haasteellisuudellaan. Metsässä käveleminen on erilaista kuin asfaltilla tai sisätiloissa. Luonnossa lapset saavat myös leikkeihin tavaraa, joilla ei ole määrättyä käyttötarkoitusta, kuten kiviä ja keppejä. Tällaisilla materiaaleilla voidaan rakentaa esimerkiksi majoja ja kiipeilyratoja. (Zimmer 2001, 169-170.) Pienten lasten kanssa kasvattajan on tärkeää olla heidän tukena heille haastavassa maastossa ja kiinnittää huomiota siihen, ettei mikä tahansa retkipaikka ole sopiva pienille lapsille. Myös luonnonmateriaalin keräämiseen tarvitaan aikuisen apua.

Lapsi pääsee kokemaan metsässä seikkailua. Metsä onkin mitä parhain oppimis- ja leikkiympäristö. (Arjanne ym. 2000, 19.) Seikkailukasvatuksen ideana on herättää lapsessa tunteita ja vahvistaa lapsen itsensä voittamisen kokemuksia. Seikkailukasvatusta tukee sekä yksin että yhdessä kokemista. Ympäristökasvatusta ajatellen seikkailun voi liittää metsäretkeen esimerkiksi suunnistuksen tai esteradan tavoin. Tällöin tarkoituksena on tuottaa onnistumisen kokemuksia, mikä lisää lapsille ymmärrystä siitä, että luonto on turvallinen paikka. (Nordström 2004, 127-128.)

Luonnossa leikkiminen on tärkeä osa etenkin pienempien lasten ympäristökasvatusta. Pienten lasten kanssa leikit voivat olla rauhallisia tarkkailu- ja kuvitteluleikkejä. Vanhempien lasten kanssa leikit voivat enemmän energiaa kuluttavampia, kuten erilaisia ratoja ja rakenteluleikkejä. Roolileikit luonnossa sopivat puolestaan kaikille ikäluokille. (Nordström 2004, 118.) Leikit luonnossa voi olla sekä vaipaita leikkejä että ohjattuja leikkejä. Pienempien lasten kanssa leikit tarvitsevat enemmän aikuisen tukea.

3.6 Aistien hyödyntäminen luonnossa

Luonnossa leikkimisen ja liikkumisen lisäksi metsäretkiin liittyy aistien hyödyntäminen. Lapset käyttävät oppimiseensa kaikkia aistejaan. Aistihavainnot ympäröivästä maailmasta luovat pohjaa lapsen kognitiiviselle kehitykselle sekä ajattelun kehittymiselle. Päivähoidossa kasvattajan tehtävänä onkin huolehtia siitä, että lapsi pystyy käyttämään kaikkia aistejaan monipuolisesti ihmettyessä ja hämmästelystä. (Saarinen 2014, 15-17.)

Pienten lasten metsäretkillä aistien hyödyntäminen onkin suuressa roolissa. Ihmettelyyn on helppoa liittää eri aistien hyödyntäminen. Metsässä ihmettyn aiheeksi voi nousta esimerkiksi puun rungosta löytyvä sammal. Kasvattaja voi pyytää lasta katsomisen lisäksi myös tunnustelemaan sammalta, jolloin hänen kokemuksensa saa uuden merkityksen ja oppiminen helpottuu. Metsässä on myös helppoa hiljentyä kuuntelemaan ääniä ja haistella erilaisia tuoksua. Kasvattajan tulee olla tietoinen kasveista, joita luonnossa voidaan maistella. Lapsen ei saa antaa maistaa mitään, mitä ei itse tunnista. Nordstömin (2004, 117) mukaan erityisesti haju-aistin kautta koetut asiat jättävät lapsille vahvat muistijäljet. Kun lapsi keskittyy hetkeksi kokonaan tähän aistihavaintoon, tunne jää hänelle vahvasti mieleen. Nämä onnillisten hetkien tuokset voi aistia vielä vanhuksenakin. Tästä esimerkkinä voi olla metsään tehdyn nuotion tuoksu.

3.7 Lapsen osallisuus

Osallisuudella tarkoitetaan suurempaa kokonaisuutta kuin pelkkää osallistumista. Se on tunne siitä, että kuuluu joukkoon ja saa mahdollisuuden vaikuttaa asioihin. Lapsen osallisuus päiväkodissa toteutuu, kun lapsi pääsee osallistumaan toiminnan suunnitteluun. Osallisuuteen liittyy myös, että jokainen pääsee osallistumaan toimintaan ja jokaiselle löytyy mieleikästä tekemistä taitotasosta riippumatta. (Pulli 2013, 15.) Osallisuutta varhaiskasvatuksessa vahvistaa sensitiivinen kohtaaminen sekä myönteinen kokemus nähdä ja kuulla tulemisesta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 30). Lapsilähtöinen toiminta, mitä uudistuneessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) painotetaan, toimii lapsen osallisuuden pohjana. Lapsilähtöisessä toiminnassa halutaan maksimoida lasten omat aloitteet. Tenava-Linnan päiväkodissa toiminta tapahtuu pienryhmissä omahoitajan kanssa, mikä edistää lapsen osallisuutta. Pienryhmätoiminta edistää lasten kohtaamista ja jokaisen lapsen omien tarpeiden huomioimista.

Myös yksi ympäristökasvatuksen peruspilareista on lapsen osallisuus, mikä luo lapselle halun toimia ja oppia. Osallistuminen avulla lapsen ympäristösuhde kehittyy vahvemmaksi ja lapsi oppii näkemään osuutensa kokonaisuudessa. Samanaikaisesti lapsen yhteisöön kuuluvuudentunne vahvistuu ja turhautuminen ja sitoutumattomuus vähenee. Osallistumista helpottavat erilaiset osallistamismenetelmät, joiden avulla lapset pystyvät kertomaan omia näkemyksiään ja toiveitaan. Lasten tulee olla mukana projektin jokaisessa vaiheessa, suunnittelusta itse toteutukseen ja sen arviointiin. (Koskinen 2004, 138-140.) Kyvykkyyden tunne onkin osa osallisuutta. Se syntyy hallinnan ja onnistumisen kokemuksista, joita lapsi saa liikkumisen ja leikkimisen kautta. (Järvinen & Mikkola 2015, 20.) Pienet lapset eivät välttämättä pysty itse sanallisesti vielä kertomaan omia mielenkiinnonkohteitaan ja mielipiteitään asioista ja toiminnasta. Kasvattajalta vaaditaan herkkyyttä huomata lasten aloitteita ja innostuksia, jotka nousevat metsäretkillä.

4 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatuslain (1973/36) 2a §:ssä määritellään varhaiskasvatuksen yhdeksi tavoitteeksi yhteistyö lapsen huoltajien kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltainen hyvinvoinnin parhaaksi. Lain mukaan lapsen huoltajille on annettava myös mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin (Varhaiskasvatustalaki 7b:2.). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa käytettiin aiemmin termiä kasvatuskumppanuus, mutta tänä vuona voimaan tullessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 32) puhutaan huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Tämän vuoksi käytän myös itse yhteistyö -termiä kasvatuskumppanuuden sijaan.

Yhteistyöllä lasten huoltajien kanssa on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välinen yhteistyö auttaa tunnistamaan mahdollisimman varhain lapsen mahdollinen tuen tarve. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, toisten kunnioittaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus. Lasten huoltajille tulee tarjota mahdollisuuksia tutustua ja osallistua varhaiskasvatoimintaan yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Yhteistyö korostuu etenkin siirtymävaiheissa, kuten lapsen aloittaessa päivähoidossa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 33.)

Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on sisällyttää lapsen huoltajien näkemykset, mielipiteet ja toiveet osaksi lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamista ja suunnittelua. Tämä edellyttää etenkin huoltajien kuuntelua ja kuulemistä. Yhtenä tavoitteena voidaan nähdä myös saattaa lapsen eri kasvuympäristöt tunnistamaan lapsen hoito- ja kasvatuskäytäntöjen moninapaisuus dialogisen vuoropuhelun avulla. Yhteistyö on siis jatkuvaa ja kiinteää vuoropuhelua varhaiskasvatuksen ja kodin välillä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 13-14.)

Vaikka vanhemmilla on ensisijainen kasvatusvastuu ja -oikeus, ammattilaisen asiantuntemusta ei kadoteta tai häivytetä. Huomiota kiinnitetään siihen, kuinka varhaiskasvattaja tuo oman osaamisensa, tietonsa ja taitonsa esille ja huoltajien ja lapsen käyttöön. Kasvatusyhteistyössä on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, kuinka huoltajien oma tuntemus tulee kuulluksi, keskustelluksi ja arvioiduksi vuoropuhelussa varhaiskasvattajan kanssa. Keskusteluissa huoltajien ja kasvattajien tiedot ja kokemukset yhdistyvät. Työntekijällä tuleekin olla arvostava, myönteisiä vaihtoehtoja hakeva työote. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17-19.) Myös Tiensuun (2007, 16-17) mukaan kasvatushenkilökunnan ja vanhempien välinen vastavuoroisuus on todella tärkeää yhteistyötä ajatellen. Hänen mukaansa empaattisuus on vastavuoroisuuteen vaadittava ominaisuus.

Kaskela ja Kekkonen (2006, 32-40) näkevät kasvatusyhteistyössä olevan neljä eri ohjaavaa periaatetta. Nämä periaatteet ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Kuuleminen ja kuuntelu ovat ensisijainen taito kasvatusyhteistyötä ajatellen. Kuulluksi tuleminen on huoltajalle aina eheyttävä kokemus. Kuuntelemisen ja kuulemisen kautta voidaan oppia ymmärtämään ja kunnioittamaan toista ihmistä. Kunnioitus helpottaa vuorovaikutussuhteen syntymistä ja on edellytys rehellisyydelle ja avoimuudelle. Luottamus rakentuu sekä kuulemisesta että kunnioittamisesta. Luottamus ei synny nopeasti, joten se vaatii syntyäkseen aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua. Dialogi on puolestaan taito ajatella, puhua ja toimia yhdessä. Dialogissa luodaan tätä yhteistä ymmärrystä. Tiensuun (2007, 17) mukaan sanattomat viestit paljastavat, ovatko vuorovaikutustilanteet aitoja ja onko luottamuksen syntymiselle tilaa. Jos aidosti haluaa oppia ymmärtämään toista, on häneltä kysyttävä suoraan. Siitä ajatuksesta, että päiväkodin työntekijä tietäisi ammattilaisena asiat vanhempia paremmin, onkin luovutava ja annettava tilaa perheen omalle asiantuntijuudelle.

Haasteita yhteistyölle luovat perheiden odotukset ja tarpeiden moninaisuus. Nykyaikana perheitä on monenlaisia, minkä vuoksi lapsilla on erilaisia kasvuympäristöjä. Myös monikulttuuriset perheet ovat lisääntyneet ja perherakenteet ovat muttuneet. Tämän vuoksi yhteistyöltä vaaditaan erilaisia toimintamuotoja. Haasteena voidaan nähdä myös kasvattajien erilaiset persoonat, minkä vuoksi jokaisella on oma tapansa viestiä perheiden kanssa. Varhaiskasvattajan henkilökohtaiset ominaisuudet eivät kuitenkaan saisi olla esteenä hyvän yhteistyön rakentamisessa. (Lämsä 2013, 57.)

4.1 Vanhempien osallisuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) painottavat lasten osallisuuden lisäksi myös huoltajien osallisuutta toiminnan suunnittelussa. Aiemmin vanhempien osallisuus keskittyi lähinnä vain oman lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, mutta nyt vanhempien osallisuus on osa koko varhaiskasvatuksen kehittämistä ja toiminnan arviointia.

Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa liitetään osaksi vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Vanhempien osallisuuden edellytyksenä voidaan nähdä päiväkodin kannustava ja avoin ilmapiiri. Osallisuus vaatii molemmin puolta sitoutumista ja vaikuttamista sekä halukkuutta toimia yhteistuumin. Vanhempien osallisuus on osa suomalaisen kulttuurin ja yhteiskuntapoliittisen näkemyksen mukaista toimintaa, joka parantaa varhaiskasvatuksen laatua. Vanhempien osallisuudella on merkittävä rooli lasten hyvinvointia ajatellen, mutta toimiva yhteistyö vaikuttaa suuresti myös työntekijöiden työhyvinvointiin. Tällöin myös päiväkodin toimintakulttuurin yhteisöllisyys paranee ja vanhempien osallisuudesta tulee osa toimintakulttuuria. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 229-230.)

Vanhempien osallisuutta lisää vanhempien mielipiteiden huomioiminen ja niiden merkityksen korostaminen. Toinen osallisuutta lisäävä tekijä on päiväkodin perinteet. Tämä voi olla esimerkiksi toistuva yhteinen tapahtuma, jossa toimitaan yhdessä. Vanhempainillat, avoimien ovien päivä tai vanhempainyhdistyksen perustaminen ovat esimerkkejä vanhempien osallisuutta lisääville tapahtumille ja keinoille. Vanhempien osallisuutta voidaan lisätä myös heidän osaamistaan hyödyntämällä. Vanhempi voi käydä kertomassa päiväkodilla esimerkiksi työstään tai harrastuksestaan. Päiväkodin toiminnan lisäksi vanhemmat voivat vaikuttaa varhaiskasvatusta koskevaan kunnalliseen päätöksentekoon, mikä lisää myös heidän osallisuuttaan. (Heinonen ym. 2016. 230-234.)

4.2 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö Tenava-Linnan päiväkodissa

Norlandia Päiväkodeissa vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä aletaan luoda heti lapsen aloittaessa päiväkodissa Norlandia Startti-konseptin avulla. Startti toimii viiden askeleen kautta, jotka antavat lapselle hyvän pohjan päivähoiton aloitukseen ja yhteistyöhön vanhempien kanssa. Ensimmäinen askel on päiväkotiiin tutustuminen, jolloin henkilökunta esittelee päiväkodin tilat ja vastaa huoltajien kysymyksiin. Toinen askel on lapsen hoitosopimuksen laatiminen, jolloin huoltajien kanssa käydään läpi lapsen tapoja ja tottumuksia, sekä heidän toiveitaan varhaiskasvatuksen sisällön ja yhteistyön suhteen. Hoitosopimuksen laatimisen jälkeen perhe tekee yhden tai useamman tutustumiskäynnin päiväkotiiin, jolloin lapsen omahoitaja esittelee lapselle muut kasvattajat ja ryhmän lapsia. Tutustumiskäynnit kattavat Startin askeleet kolme ja neljä. Viimeisenä askeleena on päivähoiton aloitus, josta on tarkoituksena tehdä mahdollisimman onnistunut. Ensimmäisen viikon aikana huoltajat voivat tulla lapsen mukana tutustumaan ryhmään ja sen toimintaan. Huoltajille voidaan kertoa lapsen ensimmäisistä päivistä myös tekstiviestein tai puheluin päiväkotipäivien aikana. (Norlandia varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 13.)

Yhteistyötä ylläpidetään vanhempainilloissa, lapsen varhaiskasvatuskeskuteluisissa ja päivittäisissä kohtaamisissa. Päivittäisten kohtaamisten lisäksi kasvatusyhteistyötä ylläpidetään Minun päiväni -viestinnän avulla. Minun päiväni -viestiin (Kuvio 1) lapsen omahoitaja kirjaa päivän tärkeimmät lasta koskevat asiat, joita lapsen huoltajat voivat käydä läpi. Viestin avulla omahoitaja pystyy kertaamaan päivän asioita lapsikohtaisesti. Viesti lähetetään lapsen vanhemmille päivittäin sähköisesti. Viesti poikkeaa tässä raportissa olevasta kuvasta hieman, sillä se on päivittynyt lähiaikoina. Minun päiväni -sovelluksen kautta omahoitaja pystyy laittamaan lapsen vanhemmille myös kuvia päivän tapahtumista. Minun päiväni -viesti ja sovelluksen kautta laitettavat kuvat lasten vanhemmille ovat samalla myös pedagogista dokumentointia. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 37) mukaan pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen työmenetelmä, jonka avulla varhaiskasvatusta voidaan suunnitella, toteut-

taa, arvioida ja kehittää. Se mahdollistaa lapsen osallistumisen lisäksi myös huoltajien osallistumisen ja näin myös osallisuuden. Pedagoginen dokumentointi on jatkuvaa toimintaa, mikä tuottaa tietoa lasten kiinnostuksen kohteista, kehityksestä, oppimisesta, ajattelusta ja tarpeista. Dokumentointi voi olla esimerkiksi kuvia, piirrustuksia, henkilökunnan havaintoja tai valokuvia. Pedagoginen dokumentointi on lapsilähtöisen toiminnan lähtökohta.

Kuvio 1: Minun päiväni-viesti (Päiväkoti Tenava-Linna 2017).

5 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisella opinnäytetyöllä tavoitellaan niin käytännön toiminnan ohjeistamista kuin toiminnan järjestämistä ja opastamista. Toiminnallisen opinnäytetyön toteutustapa voi olla esimerkiksi vihkon tai oppaan muodossa oleva ohjeistus tai opastus tai se voi olla johonkin tilaan järjestetty tapahtuma. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on olla työelämälähtöinen ja toteutettu tutkimuksellisella tasolla. Siihen kuuluu myös olennaisesti itse opinnäytetyöraportin lisäksi tuotos esimerkiksi opaskirja, mikä jää yhteistyökumppanille. (Vilka & Airaksinen 2003, 9-10, 65.)

Tämän opinnäytetyön toiminnallisuus toteutuu vanhempien kanssa pidettyinä metsäretkinä. Lisäksi tuotoksena Tenava-Linnan henkilökunnalle metsäretkistä jää Vanhemmat mukaan metsään! -opas (Liite 2) ja metsäretkien suunnitelmapohja (Liite 3). Toteutin metsäretket työajalani Tenava-Linnassa. Koska opinnäytetyölläni tähdätään myös kehittämiseen, voidaan työtäni

pitää eräänlaisena kehittämistehtävänä tai -toimintana. Kehittämistoiminta tähtää olemassa olevien asioiden parantamiseen ja kehittämiseen. Kehittämiseen ei aina tarvita tutkimusta, jotta kehitys tapahtuu. (Heikkilä, Jokinen, Nurmela 2008, 21-22.) Työni on osittain myös tutkivaa kehittämistä, sillä siihen liittyy kehittämisen lisäksi myös asioiden tarkastelu kriittisesti ja arvioiden. Tutkiva kehittäminen -käsitettä voidaan selventää neljällä eri kysymyksellä: Kuka kehittää, kenelle ja kenen kanssa? Miten kehitetään? Mitä kehitetään? Ja miksi kehitetään? (Heikkilä ym. 2008, 23.)

5.1 Projektin eteneminen

Opinnäytetyöni toteutui neljän vaiheen kautta (Kuvio 2). Ensimmäisenä vaiheena oli oman aiheen muotoutuminen ja siihen liittyvän teoratiedon kerääminen. Kun lopullinen aihe työlleni löytyi, aloin etsimään teoratietoa siihen liittyen. Keräsin tietoa luontokasvatuksesta sekä kasvatusyhteistyöstä. Pyrin etsimään tietoa laajasti ja monipuolisesti eri lähteistä, jotta pystyn löytämään tietyt aihealueet, jotka ovat sopivia juuri minun työhöni. Luontokasvatus kuuluu osaksi ympäristökasvatusta, minkä kenttä on todella laaja. Kirjallisuuteen perehtyessäni minun tulikin päättää, mihin asioihin keskityn ja mitkä kuuluvat olennaisimmin kehittämistehtävääni. Yhteistyöstä huoltajien kanssa teoratietoa löytyi myös monesta eri näkökulmasta. Halusin sen osalta keskittyä uuteen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja lainsäädäntöön. Löysin myös teoratietoa kasvatuskumppanuus -termiä hyödyntäen.

Toisena vaiheena tässä projektissa oli metsäretkien suunnittelu ja niistä tiedottaminen. Päätin metsäretkipäivät, jolloin aion toteuttaa retket vanhempien kanssa. Päivät valikoituivat omien työvuorojeni ja Tenava-Linnan aikataulujen perusteella kolmelle päivälle. Ajankohdista kaksi oli aamupäivällä ja yksi iltapäivällä, jotta myös ne vanhemmat pääsisivä osallistumaan, joille aamuaikajako ei sopinut. Tiedottaminen sujui sähköpostitse ja tulostetulla kutsulla päiväkodin seinällä. Kerroin myös tarkemmin työstäni vanhemmille lasten varhaiskasvatuskeskusteluissa ja päivittäisten kohtaamisten ohessa.

Kolmantena vaiheena työssäni oli itse toteutus. Toteutukseen kuului metsäretkien pitäminen ja niiden reflektointi. Metsäretkiä oli suunniteltuna aluksi kolme, mutta lopulta vain kaksi niistä pidettiin. Toiseen metsäretkeen ei löytynyt osallistujia ja huonon sään vuoksi retki oltaisiin jouduttu perumaan muutenkin. Metsäretket pidettiin päiväkodin lähimetsässä, johon on lyhyt kävely matka. Retkipaikkamme toimi ryhmällemme tuttu paikka, johon olimme tehneet jo syksyn aikana retkiä lasten kanssa. Metsäretkien jälkeen jaoin retkien sisältöä muille työntekijöille.

Viimeisenä vaiheena työssäni oli oppaan luominen metsäretkien ja kerätyn teoratiedon perusteella. Tähän vaiheeseen kuului myös lopullisen opinnäytetyöraportin kokoaminen. Kaikki

nämä vaiheet kulkivat kuitenkin rinnakkain, eikä yhden vaiheen työstäminen loppunut, kun seuraava alkoi. Esimerkiksi teoriatieto laajeni työn mukana paljonkin, sillä sain ideoita sen sisältöön koko ajan projektin edetessä. Alkuun määrittelemäni teoriasisältö sai monta uutta näkökulmaa Tenava-Linnan työntekijöiltä sekä itse retkellä oivallettujen asioiden tiimoilta.

Kuvio 2: Opinnäytetyön prosessikaavio

6 Metsäretket vanhempien kanssa

Tässä luvussa kerron metsäretkien suunnittelusta ja toteuttamisesta. Kuvailen molempien metsäretkien sisältöä ja niiden kulkua sekä vanhemmilta saatua palautetta retkien jälkeen.

Aloitin metsäretkien suunnittelun päättämällä päivät, jolloin metsäretket toteutettaisiin. Tein vanhemmille kutsun, jossa selostin hieman työni tarkoitusta ja luetteloin päiväehdotukset retkille. Kutsussa kerroin myös retkelle otettavista eväistä. Tulostin kutsun päiväkodin seinälle ja välitin sen vielä vanhemmille sähköpostitse. Toivoin ilmoittautumista etukäteen, sillä se helpottaisi retkien suunnittelua ja toteutusta. Päädyin toteuttamaan kolme metsäretkeä, joista kaksi oli aamupäivällä ja yksi iltapäivällä, jotta myös ne vanhemmat pääsisivät osallistumaan, joille aamuaika ei ole mahdollinen tai muuten sopiva. Keskustelin metsäretkien ajankohdasta myös muiden Tenava-Linnan työntekijöiden ja päiväkodin esimiehen kanssa, jotta ajankohdat sopisivat muuhun päiväkodin toimintaan. Ilmoittautuneita tuli ensimmäiselle ja viimeiselle metsäretkelle. Lopulta toinen metsäretki jouduttiin perumaan, sillä kukaan vanhemmista ei ilmoittautunut kyseiselle retkelle.

Molempien metsäretkien pohjana toimi sama suunnitelma ja samat tavoitteet (Liite 1). Suunnittelin suunnitelmapohjan etukäteen ja keräsin siihen tavoitteeni retkiin liittyen. Metsäretkien tavoitteena oli tutustua lasten vanhempiin ja heidän ja lapsen väliseen toimintaan, antaa vanhemmille mahdollisuus päästä näkemään Tenava-Linnan toimintaa ja tutustumaan minuun lastensa lastentarhanopettajana sekä luoda mahdollisuus lapsen ja vanhemman väliseen yhteiseen ihmettelyyn ja tutkimiseen metsässä. Suunnittelin tavoitteet itse ja keskustelin niistä sen jälkeen päiväkodin esimiehen kanssa, jotta ne vastaavat myös heidän toiveitaan.

6.1 Ensimmäinen metsäretki

Ensimmäinen metsäretki vanhempien kanssa toteutettiin aamupäivällä päiväkodin normaaliin arkirytmiin mukautettuna. Lähtö retkelle oli aamulla heti aamupalan ja muiden aamutoimien jälkeen. Metsäretkelle oli alunperin ilmoittautunut ryhmän kahden lapsen vanhemmat, mutta vain yhden lapsen toinen vanhempi pääsi lopulta paikalle. Toteutimme retken vähäisestä osallistujamäärästä huolimatta, tämä ei haitannut myöskään osallistuvaa vanhempaa. Koska vanhempia oli lähdössä mukaan vain yksi, otin mukaan myös pienryhmäni lapset. Kysyin heidän vanhemmiltaan lupaa heidän osallistumiseensa. Retkelle osallistui siis kolme lasta, yksi vanhempi ja minä.

Retki alkoi päiväkodilta, josta kävelimme yhtä matkaa tuttuun retkipaikkaan. Kävelymatkan hyödynsimme kuulumisten vaihtamiseen ja yleiseen ihmettelyyn lasten kanssa. Kävelymatkalle mahtui ihmeteltäviä eläimiä, autoja ja muita koneita. Lapsi, jonka vanhempi oli mukana, sai toimia retkellä oppaana vanhemmalleen. Metsään päästyämme hän pääsi näyttämään, missä retkipaikkamme sijaitsee. Tämä olikin aluksi vähän jännittävää, eikä lapsi oikein osannut ymmärtää, miksi hänen vanhempansa on retkellä mukana. Omalle retkipaikalle päästyämme selostin retkelle osallistuneelle vanhemmalle, kuinka yleensä toimimme retkillämme. Kerroin, kuinka tapanamme on ihmetellä yhdessä metsän asioita ja käyttää tutkimiseen eri aisteja. Ihmettelyn kohde tulee yleensä lapsilta. Esimerkiksi ”Mikä tämä on?” -kysymys aloittaa ihmettelemisen. Ihmeteltäviä asioita saatetaan myös tunnustella ja haistella, jolloin saadaan monta aistia käyttöön. Hakkaraisen (2008, 129) mukaan lapsi käyttää kaikkia aistejaan oppiessaan ja kohdatessaan uusia asioita. Kun lapsi toimii vuorovaikutuksessa ympäristön ja ihmisten kanssa, hän liittyy asioita ja tilanteita omiin kokemuksiinsa ja tuntemuksiinsa. Näin lapsi pääsee kokemaan oppimisen ja kokemisen iloa.

Suuntasimme syvemmälle metsään, jossa ihmettelimme yhdessä sieniä, putoavia lehtiä ja kuuntelimme linnunlaulua. Jakkulan (2008, 41) mukaan aikuisen on tärkeää huomata, mihin lapsen huomio kohdistuu ja millaisia asioita hän silloin tekee. Herkkä tilannetaju auttaa aikuista huomaamaan, milloin on sopiva hetki mennä tilanteeseen mukaan ja rikastuttaa lapsen ihmettelyä. Retkellä lapset kävivät myös tasapainoilemassa puunrungon päällä. Jakkulan (2008, 42) mukaan liikkuminen innostavassa ympäristössä yhdessä rakentaa lasten yhteisöllisyyttä.

Mukana ollut vanhempi osallistui aktiivisesti ihmettelyyn ja muuhun metsässä leikkimiseen. Hän oli aidosti kiinnostunut metsäretkistä ja niiden sisällöstä ja selkeästi nautti yhteisestä retkestä lapsensa kanssa. Lopuksi aloimme istumaan kaatuneen puun rungolle syömään retkieviä. Eväiden syönti on jokaisen retken huippuhetki ja lapset pitävät siitä kovasti. Eväiden

syönnin ohessa ihmettely lasten kanssa jatkui ja samalla pystyimme keskustelemaan muista lapsen asioita retkelle osallistuneen vanhemman kanssa. Eväät syötyämme suuntasimme kohti polkua, jota pitkin saavuimme metsään ja lopulta lähdimme takaisin päiväkodille. Paluumatkalla juttelimme retkestä ja aiemmista retkistämme lasten kanssa. Vaihdoimme myös muita kuulumisia mukana olleen vanhemman kanssa. Kyselin paluumatkalla myös vanhemman mielistä retkestä ja sen hyödyllisyydestä. Hän koki kutsun metsäretkelle hyvänä mahdollisuutena päästä tutustumaan päiväkodin toimintaan. Hänen mielestään retki oli myös oikein onnistunut.

6.2 Toinen metsäretki

Toinen metsäretki toteutettiin viikko ensimmäisen retken jälkeen. Retken ajankohta oli ilta-päivällä klo 15 alkaen. Tälle retkelle osallistui kolme vanhempaa ja heidän lapsensa. Tällä retkellä sää oli upea ja kaikki olivat innoissaan lähdössä retkeilemään. Retki alkoi taas päiväkodilta normaalien iltapäiväpuuhien jälkeen. Puimme ulkovaatteet päälle ja lähdimme kävelemään kohti metsää. Kävelymatkalla kerroin vanhemmille työni taustaa ja tarkoitusta ja he olivatkin kiinnostuneita aiheesta. Juttelimme myös heidän metsäretkikokemuksistaan ja kyselin, ovatko he käyneet yhdessä lasten kanssa retkeilemässä.

Metsäretki toteutui lähes samalla tavalla kuin aiempi retki. Metsään päästyämme pyysin yhtä lapsista näyttämään tutun retkipaikkamme, johon hän sai opastaa muut. Retkipaikalle päästyämme selostin taas vanhemmille ensin, kuinka retkemme normaalisti etenevät ja mitä olemme viime retkillä tehneet ja tutkineet. Puhuin vanhemmille kaikkien aistien hyödyntämisestä tutkimisessa ja ihmettelystä. Selostin myös, kuinka pienten lasten retket eroavat isompien lasten retkistä. Vanhemmat olivat kiinnostuneita ja kertoivat avoimesti olevansa tyytyväisiä, että myös pienimmät lapset pääsevät metsään, vaikkei toiminta olekaan vielä ihmettelystä ja kummastelua kummempaa.

Lapsilta nousi retken aikana useita ihmettelyn aiheita ja vanhemmat osasivatkin heittäytyä heidän ihmettelyynsä. He myös ymmärsivät, kun kerroin eri aistien hyödyntämisestä ja oli hienoa huomata, kuinka he pyysivät lapsia myös tunnustelemaan uusia asioita ja kuuntelemaan luonnon ääniä. Tutkimisen jälkeen menimme tutun puunrungon päälle syömään retkieväitä. Paluumatkalla lapset suuntasivat kotiin ja minä takaisin päiväkodille. Kävelimme osan matkasta yhtämatkaa, jolloin pääsin kyselemään vanhemmilta muita kuulumisia. Kyselin myös, mitä mieltä he retkestä olivat. He kokivat aiemman retken tapaan mahdollisuuden tulla tutustumaan päiväkodin toimintaan hyvänä ideana. He myös kiittelivät, että myös päiväkodin pienimmillä on mahdollisuus retkeilyyn viikoittain.

7 Oppaan kokoaminen ja sisältö

Metsäretkien toteuttamisen jälkeen aloin koota Vanhemmat mukaan metsään! -opasta (Liite 2) Tenava-Linnan työntekijöille. Oppaan sisältöön vaikutti metsäretkellä esiin tulleet asiat, työntekijöiden mielipiteet sekä aiemmin keräämäni teoriatieto. Halusin, että oppaassa kerrotaan aiheesta yleisesti, mutta kuitenkin asioita tarpeeksi rajaten. Oppaan tarkoituksena on olla työntekijöiden tukena heidän suunnitellessaan metsäretkiä yhdessä lasten vanhempien kanssa. Opas ja suunnitelmapohja antaa työntekijöille ideoita siitä, kuinka retki voitaisiin järjestää, ja mikä retken tarkoituksena on. Opas ja suunnitelmapohja jäävät Tenava-Linnan työntekijöille vapaasti hyödynnettäväksi.

Oppaan kokoaminen oli helppoa, sillä teoria tietoa oli jo valmiiksi kerätty ennen retkiä. Halusin, että oppaassa kerrotaan ensin yleisesti varhaiskasvatuksen metsäretkien tarkoituksesta sitten tarkemmin itse aiheesta. Metsäretkien tarkoituksesta kerroin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) mukaisesti. Sitten kerroin, miksi vanhemmat pitäisi ottaa mukaan metsään. Tämän osion tieto pohjautuu omaan osaamiseeni ja retkillä havaittuihin asioihin.

Kaikki työntekijät ovat pitäneet metsäretkiä lasten kanssa, joten puuhaa retkille varmasti löytyy ilman opastakin. Tämän vuoksi tarkoitukseni ei ollut kerätä tietopakettia erilaisista leikeistä ja peleistä metsäretkille, mutta halusin kuitenkin mainita niistä muutamat esimerkinä. Erittelin nämä esimerkit pienten ja isojen lasten puuhiin, sillä ne eroavat toisistaan hie-
man. Tein jaottelua myös siksi, että opas olisi hyödynnettävissä myös muissa ikäryhmissä eikä vain pienten lasten kanssa. Pitämilläni retkiltä ilmeni asioita, joita jokaisen retkeä suunnittelevan tulisi ottaa huomioon. Tämän vuoksi halusin lisätä myös nämä asiat oppaan sisältöön. Näistä seikoista syntyi oppaan Retkellä huomioitavaa -osio.

Oppaan sisällön kokoamisen jälkeen aloin suunnitella oppaan ulkoasua. Suunnittelu oli helppoa, sillä halusin oppaasta siistin ja yksinkertaisen. Sain apua oppaan kuvitukseen siskoltani. Mielestäni hyvä opas on tarpeeksi selkeä ja esittelee tarpeeksi kaikkia aihealueita, jotka liittyvät oppaan aiheeseen. Myös työntekijöiden toiveena oli, että opas olisi selkeä ja yksinkertainen.

8 Metsäretkien ja oppaan arviointi

Tässä luvussa käsittelen tämän opinnäytetyön johtopäätöksiä, eli arvioin metsäretkiä ja niistä syntyneitä tuotteita, Vanhemmat mukaan metsään! -opasta ja metsäretkisuunnitelmaa. Tämä arviointi koostuu metsäretkien tavoitteiden mukaan tehdystä arvioinnista ja Tenava-Linnan henkilökunnalta kerätystä oppaan ja metsäretkisuunnitelman arvioinnista. Henkilökunnalta

arviointi kerättiin pääsääntöisesti suullisesti. Heillä oli mahdollisuus myös kirjoittaa itse oppaaseen kommentteja tai muita huomioita. Olen koonnut molempiin myös itsearviointiani, kuten ohjaamiseen ja oppaan suunnittelemiseen liittyvää arviointia.

8.1 Arviointi tavoitteiden mukaan

Metsäretkien yhtenä tavoitteena oli tutustua lasten vanhempiin ja heidän ja lapsen väliseen toimintaan ja antaa vanhemmille tilaisuus päästä näkemään Tenava-Linnan toimintaa metsäretkien muodossa. Retket toteutuivat vähällä osallistujamäärällä, minkä vuoksi vanhempiin tutustuminen jäi suppeammaksi, kuin olin aluksi toivonut ja suunnitellut. Ne vanhemmat, jotka kuitenkin pääsivät osallistumaan, olivat toiminnassa mukana avoimesti ja tutustuminen heidän kanssaan syveni. Pääsin myös näkemään lapsen ja vanhempien välistä toimintaa, kuten tavoitteena oli. Lapset toimivat yleensä eri tavalla vanhempien läsnäollessa, minkä vuoksi olikin mielenkiintoista päästä näkemään, kuinka oman ryhmäni lapset toimisivat retkellä. Olin käynyt lasten kanssa retkillä jo aiemmin, joten pystyin vertailemaan havaintojani aiempiin retkiin. Toiminnan näkyväksi tuominen vanhemmille onnistui mielestäni hyvin. Vanhemmat kiittelivätkin siitä, että ovat saaneet mahdollisuuden päästä näkemään, kuinka retket yleensä etenevät ja kuinka heidän lapsensa retkillä toimivat.

Retkien tavoitteena oli myös antaa vanhemmille mahdollisuus päästä tutustumaan minuun lastensa lastentarhanopettajana. Tutustuminen retkillä oli luontevaa ja vanhemmat esittivät minulle kysymyksiä yleisesti päiväkodin toimintaan ja tähän opinnäytetyöhön liittyen. Vanhemmat pääsivät myös näkemään minun ja lasten välistä kommunikointia ja yhteistä toimintaa. He olivat aidosti kiinnostuneita ja kertoivat olleensa tyytyväisiä yhteistyöhömmä, minkä vuoksi uskon päässeeni myös tähän tavoitteeseen.

Tavoitteena oli antaa lapsille ja vanhemmille mahdollisuus yhteiseen ihmettelyyn ja tutkimiseen metsässä. Ohjeiden kertomisen jälkeen vanhemmat lähtivät yhdessä tutkimaan lasten kanssa ja tarttuivat hienosti lasten ihmettelyn kohteisiin. He osasivat myös kehittää lapsen ihmettelyä syvemmälle tasolle. Tämä tavoite tuli myös mielestäni täytettyä hyvin.

Molemmat retket onnistuvat ennalta määriteltyjen tavoitteiden valossa hyvin. Myös oma ohjaamiseni molemmilla retkillä oli mielestäni sujuvaa ja luontevaa. Osallistuneiden vanhempien joukossa oli sekä uusia että vanhoja ryhmämme jäseniä. En kuitenkaan kokenut tätä haasteena ja olikin ihanaa päästä tutustumaan myös uusiin perheisiin. Ensimmäisellä retkellä ohjaamiseni oli vapaata ja annoin osallistuneelle vanhemmalle tilaa ja aikaa lapsensa kanssa. Toisella retkellä ohjaaminen oli enemmän keskustelevaa ja selostavaa. Nordströmin (2004, 115) mukaan kaikessa ympäristökasvatukseen liittyvässä toiminnassa opettajan tulisi pitää

ympäristö ja oppijat pääosassa ja olla itse sivuroolissa. Vanhemmat osasivatkin hienosti lähteä tutkimaan ja ihmettelemään ilman minua. Olin heidän tukena ja apunaan ja keskustelin lapsille aiemmista retkistämme. Näin vanhemmat näkevät, kuinka toimin heidän lastensa kanssa ja kuulevat, mitä olemme aiemmillä retkillä tehneet. Lapset muistivatkin hyvin aiempien retkien tekemisiä ja selostivat niitä sitten vanhemmilleen.

Vaikka retket sujuivat hyvin, myös kehitettäviä asioita löytyi. Ensimmäisen metsäretken kohdalla minua aluksi harmitti, kun osallistujamäärä jäi vähäiseksi, mutta retki ajoi kuitenkin asiansa yhdenkin vanhemman osallistumisella. Toiselle metsäretkelle oli aluksi lähdössä myös vain yksi äiti, minkä vuoksi jouduin hieman enemmän houkuttelemaan vanhempia mukaan retkelle. Metsäretken järjestäminen varmistui vasta samana päivänä, minkä vuoksi koin huonoa omatuntoa jo etukäteen ilmoittautuneiden vanhempien takia. Tämän vuoksi jäin pohtimaan, olisinko voinut toteuttaa vanhempien kutsumisen retkelle jollain toisella tavalla, jotta osallistuneita olisi ollut enemmän.

Toinen metsäretki toteutettiin iltapäivällä, mikä ei välttämättä ollut paras ajankohta pienille lapsille. Lapset olivat innoissaan lähdössä metsään, mutta he eivät ehkä oikein ymmärtäneet, miksi vanhemmat ovat heidän kanssaan retkellä. Vanhempien näkeminen iltapäivällä saa lapset odottamaan kotiin pääsyä ja tuttuja illan rutiineja kotona, retkelle lähtö laittoikin heidät vähän sekaisin. Tämä näkyi lasten väsymisenä ja kiukkuisuutena. Lapset olivat kuitenkin tosi reippaita ja innoissaan retkeilystä. Vanhemmat myös tukivat lapsia hienosti ja ymmärsivät, että lapsillakin oli ollut jo pitkä päiväkotipäivä takana. Toinen retki jäikin tämän vuoksi vähän lyhyemmäksi, sillä en halunnut enää pitkittää lasten päivää sen pidemmäksi. Uusia retkiä ajatellen suunnittelisin siis pienten lasten metsäretket aamupäiväksi, jolloin lapset jaksaisivat parhaiten. Tämä kuitenkin hankaloittaa vanhempien pääsyä retkelle, sillä monelle työn sovittaminen retkeilyn kanssa voi olla haasteellista.

Vanhemmat olivat avoimin mielin mukana ja kaunis sää teki retkistä onnistuneet. He kyselivät minulta kysymyksiä ja olivat aidosti kiinnostuneita ryhmämme metsäretkistä. Oli hienoa huomata, kuinka he toimivat lapsensa kanssa metsässä ja antoivat heille tilaa tutkimiseen ja ihmettelyyn. Pääsin näkemään retkillä vanhempien ja lapsen välistä toimintaa ja heidän kommunikoimistaan. Vanhemmat kertoivat avoimesti kuulumisiaan ja olivat kaikki hyvillä mielin mukana. Heidän mielipidettä kysellessäni kaikki olivat tyytyväisiä, että heille on annettu mahdollisuus osallistua ja päästä näkemään toimintaamme. Juttelin myös metsäretkillä olleiden lasten kanssa myöhemmin retkistä. Yksi lapsista muisti selkeästi retken vanhempansa kanssa ja kertoi siitä innoissaan. Lapsen kanssa keskustellessani minut valtasi tyytyväisyys siitä, että retki oli tuottanut kyseiselle lapselle paljon hyviä muistoja ja kokemuksia. Lapset siis pitivät retkistä kovasti. Jakkulan (2008, 40) mukaan asioiden muistelu lasten kanssa hel-

pottuu, kun itse tapahtumahetkellä aikuinen vastaa lapsen aloitteisiin ja tuo lapselle lisää tietoa lasta kiinnostavista asioista. Lapsen ja aikuisen välinen yhteinen muistelu kehittää muun muassa lapsen vuoropuhelun taitoa.

8.2 Oppaan ja metsäretkisuunnitelman arviointi

Vanhemmat mukaan metsään! -oppaan arvioinnin keräsin Tenava-Linnan henkilökunnalta. Heillä oli mahdollisuus tutustua oppaseen ja antaa avoimesti palautetta sen sisällöstä, hyödynnettävyydestä ja mahdollisista puutteista tai virheistä. Oppaan lisäksi he tutustuivat metsäretkisuunnitelmaan ja antoivat samalla palautetta siitä. Palautetta annettiin sekä suullisesti että kirjallisesti, suoraan oppaseen huomioita tehden. Tämän palautteen jälkeen minulla oli vielä mahdollisuus muokata lopullista opasta. Halusin, että lopullisessa oppaassa olisi otettu huomioon työntekijöiden toiveita. Lähes koko Tenava-Linnan henkilökunta arvioi ja antoi palautetta oppaastani. Palaute oli kaikin puolin positiivista ja kannustavaa. Opas koettiin hyödyllisenä ja se kertoi henkilökunnan mielestä aiheesta monipuolisesti. Kaikki olivat myös tyytyväisiä oppaan ulkoasuun ja kerrontaan.

Kestävän kehityksen mainitseminen oppaassa oli työntekijöiden mielestä tärkeää, sillä se on tällä hetkellä puhuttu aihe. Norlandia päiväkodeilla on myös omat kestävän kehityksen tavoitteet, minkä vuoksi sen mainitseminen myös oppaassa koettiin hyödyllisenä. Yhtenä kehittämisideana nousi, että oppaseen voisi lisätä valokuvien ottamisen isompien lasten kanssa tehtävänä toimintana. Etenkin esikoululaiset hyödyntävät tabletteja metsäretkillään kuvien ottamiseen, minkä vuoksi tämän lisääminen oppaan sisältöön oli oleellista. Metsäretkillä tehtäviin puuhiin olisi voinut lisätä paljon erilaisia puuhia, mutta työntekijöiden mielestä se ei ollut välttämättä tässä työssä oleellisin asia. Jokainen on suunnitellut ja toteuttanut metsäretkiä lasten kanssa aiemmin, joten jokaisella on mielessään varmasti monenlaista tekemistä retkille.

Oppaan kokoaminen kävi helposti ja sen sisällön kerääminen toteutettujen metsäretkien ja kerätyn teorian pohjalta oli nopeaa. Onnistuin mielestäni oppaan suunnittelussa ja koamisessa hyvin. Tiedoston saaminen oppaan muotoon oli ajoittain haasteellista, mutta mielestäni sisältö ja oppaan hyödynnettävyys oli tärkeämpää. Tenava-Linnan työntekijät toivoivat, että lopullinen opas olisi laminoitu tai muuten kestävämmäksi tehty, jotta se säilyisi pitkään. Tämän vuoksi ajattelin tallentaa oppaan heille myös sähköisessä muodossa.

9 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön aihe oli itseä kiinnostava, minkä vuoksi mielenkiintoni säilyi koko projektin ajan. Pidän luonnossa liikkumisesta ja retkeilystä. Olin pitänyt metsäretkiä lasten

kanssa viikoittain ja heistä huomasin, kuinka he retkistä pitivät. Retkiä odotettiin aina innolla ja niiden perään kyseltiin. Kun tiesin, että retket ovat ainakin lasten mieleen, minun oli helppoa lähteä toteuttamaan yhteisiä retkiä myös lasten vanhempien kanssa. Myös vanhempain-illassa saimme palautetta juuri metsäretkistä ja siitä, kuinka pidettyjä ja odotettuja ne ovatkaan. Kaikki tämä positiivisuus auttoi minua jaksamaan ja toteuttamaan työn juuri tästä aiheesta. Koen myös, että nykypäivänä yhä harvemmat perheet tekevät retkiä metsään, sillä kaupungissa asuessa se ei ole niin helppoa. Metsään lähtemiseen tarvitaan paljon aikaa, sillä lähin retkeilypaikka saattaa olla kaukana. Siksi koenkin tärkeänä lisätä lasten vanhempien tietoisuutta siitä, kuinka helppoa on viettää aikaa lasten kanssa, ilman suurempaa rahanmenoa ja ohjelman suunnittelua. Lapset ovat metsässä luovia ja keksivät hyvin itselleen tekemistä. Metsäretkiä toteuttaessani yksi vanhemmista mainitsikin, että ei ollut ajatellut aiemmin, kuinka mukavaa yhteinen metsäretkeily lapsen kanssa onkaan. Vaikka retket toteutettiin pienten, 1-2-vuotiaiden lasten kanssa, vanhemmat ymmärsivät, kuinka tärkeää myös heidän on päästä metsään.

Haasteena työn toteuttamiselle oli lopulta saada vanhemmat mukaan retkille. Kaikki tuntuivat olevan kiinnostuneita aiheesta ja avoimia lähtemään mukaan, mutta lopulta retkipäiville löytyi vain vähän osallistujia. Tämä saikin minut pohtimaan, olisiko tiedottaminen pitänyt hoidtaa jollain toisella tavalla, jotta useampi vanhempi olisi lähtenyt mukaan toimintaan. Toisena haasteena työssäni huomasin ryhmäni lasten iän. Aamupäivän retkelle lähteminen oli lapsille helppoa, vaikka välillä vanhemman läsnäolo ihmetyttikin. Retkeltä palattua vanhemmat voivat lähteä töihin, jolloin lapsi jää päiväkotiin. Tämä tilanne voi olla pienelle lapselle raskas mukavan retkeilyn jälkeen, eikä lapsi välttämättä ymmärrä tilannetta, sillä se poikkeaa normaalista päiväkotiin tulemisesta. Myös iltapäiväretkellä ongelmaksi nousi sama asia, mutta eri näkökulmasta. Iltapäivällä lapsi olettaa pääsevänsä kotiin, kun vanhempi saapuu päiväkotiin häntä hakemaan. Retkelle lähtö sai lapset vähän sekaisin, mikä näkyi kiukkuna ja ajoittaisena itkuisuutena. Uskonkin, että isompien lasten ryhmässä näitä ongelmia ei olisi, vaan lapset ymmärtäisivät tilanteen paremmin.

Retkien suunnittelu ja toteutus oli helppoa, sillä olin käynyt retkillä jo useaan kertaan. Tarkoitukseni oli tehdä samanlainen retki, mitä tekisimme normaalistikin lasten kanssa, joten toiminta oli jo etukäteen tuttua. Suunnitellessani retkiä minun tuli kuitenkin ottaa huomioon, kuinka lapset reagoisivat vanhempien mukaan tulemiseen. Lapset toimivat usein eri tavalla kotona kuin päiväkodissa, joten osasin odottaa, ettei retket menisi ihan samalla tavalla kuin normaalisti. Retkien jälkeen aloin tehdä itse opasta, minkä suunnittelu ja toteutus kävi myös helposti. Sain tukea ja ideoita oppaan sisältöön muilta työntekijöiltä, mikä auttoi sen tekemisessä.

Koska työn yhtenä tavoitteena oli tuoda näkyväksi Tenava-Linnan toimintaa lasten vanhemmille, jäin pohtimaan, voisiko myös muuta toimintaa tuoda näkyvämmäksi. Vanhemmat voitaisiin kutsua myös osallistumaan muihin puuhiin, myös sellaisiin, jotka eivät vie niin paljoa aikaa kuten metsäretket. Tenava-Linnan päiväkodissa toimintaan kuuluu myös säännölliset lauluhetket. Jäin pohtimaan mahdollisuutta kutsua vanhemmat myös yhteiselle musiikkihetkelle.

Kokonaisuudessaan koen onnistuneeni tässä opinnäytetyöprojektissa ja päässeeni työn tavoitteisiin. Projekti antoi minulle paljon uutta tietoa vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja sen tärkeydestä. Sujuva yhteistyö on lapsen edun kannalta todella tärkeää. Olin ehtinyt tutustumaan jo osaan ryhmän lasten vanhemmista, mutta pääsin tämän opinnäytetyön avulla tutustumaan myös uusiin ryhmämme vanhempiin. Mielestäni yhteistyömme on syventynyt ja vahvistunut. Myös tietämykseni luonto- ja ympäristökasvatuksen osalta syveni ja sai uusia näkökulmia. Vaikka olin toteuttanut metsäretkiä lasten kanssa jo aiemmin, sain tämän työn myötä uusia ideoita retkille toteutettavaksi. Oli myös hienoa päästä kokemaan lasten retkistä saatu ilo ja tyytyväisyys. Tämän myötä ymmärsin paremmin, kuinka tärkeää vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on lasten osallisuutta ajatellen.

Lähteet

Painetut lähteet

- Hakkarainen, P. 2008. Leikki ja leikin ohjaus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.) Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY, 99-107.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Juva: PS-Kustannus.
- Jakkula, K. 2008. Ensimmäiset vuodet luovat lapsen kehityksen perustan. Teoksessa: Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.) Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY, 33-44.
- Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Vantaa: Pedatieto Oy.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta - Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes.
- Kangassalo, M. 2004. Tutkiva oppiminen. Teoksessa: Niinikangas, L. (toim.) Kotipihasta maailmalle. Ympäristökasvatuksen karttakirja. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 28-42.
- Koskinen, S. 2004. Osallisuushankkeet. Teoksessa: Cantell, H. (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Juva: PS-Kustannus, 138-140.
- Lipponen, L. 2016. Tutkiva oppiminen varhaispedagogiikassa. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-Kustannus, 31-38.
- Lämsä, A-L. (toim.) 2013. Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Juva: PS-Kustannus.
- Matikainen, E. 2008. Lasten orientoituminen luonnonympäristöön. Teoksessa: Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.) Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY, 155-163.
- Nikkinen, I. 2000. Metsämörri. Helsinki: Rakennusalan Kustantajat RAK.
- Nordström, H. 2004. Ympäristökasvatuksen toimintamalleja. Teoksessa: Cantell, H. (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Juva: PS-Kustannus, 116-143.
- Norlandia päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelma. 2017.
- Raittila, R. 2016. Ympäristökasvatus on lasten toimintaa. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-Kustannus.
- Tiensuu, J. 2007. Ei ole sama kuka lastasi kasvattaa. Päiväkotikasvatuksen erityispiirteitä. Vantaa: Edufin.
- Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Wolff, L-A. 2004. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys: 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa: Cantell, H. (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Juva: PS-Kustannus, 18-29.

Zimmer, R. 2001. Liikuntakasvatuksen käsikirja. Didaktis-metodisia perusteita ja käytännön ideoita. Helsinki: LK-Kirjat.

Sähköiset lähteet

Arjanne, S., Huldén, P., Leinonen, M., Liimola, A., Lähdesmäki, S. & Pirttilä, I. 2000. Metsän oppimispolku. Metsä- ja puuopetuksen malli. Opetushallitus. Viitattu 1.7.2017. <https://frantic.s3.amazonaws.com/smy/2014/12/Oppimispolku.pdf>

Peltoluhta, E-M. 2013. Pro gradu-tutkielma. Tutkiva luontokasvatus lapsen osallisuuden lisääjänä - Design -tutkimus Case Forest -pedagogiikan soveltamisesta päiväkodissa. Lapin yliopisto. Viitattu 2.7.2017. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/59655/Peltoluhta.Enni-Mari.pdf?sequence=2>

Päiväkoti Tenava-Linna. 2017. Viitattu 1.10.2017. <http://tenava-linna.norlandiapaivakodit.fi/Sisalto/Sivu/82426>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Opetushallitus. Viitattu 13.8.2017. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Kuviot

Kuvio 1: Minun päiväni-viesti	17
Kuvio 2: Opinnäytetyön prosessikaavio	19

Liitteet

Liite 1: Metsäretkisuunnitelma	32
Liite 2: Vanhemmat mukaan metsään! -opas	34
Liite 3: Metsäretkien suunnitelmapohja	42

Liite 1: Metsäretkisuunnitelma

Metsäretken ajankohta ja ryhmän koostumus	
- 6.10.2017 klo 9-10.30 Kolme lasta, yksi vanhempi ja yksi työntekijä	- 18.10.2017 klo 15-> Kaksi lasta, heidän vanhempansa ja yksi työntekijä
Tavoitteet	
<p>Vanhempien kanssa pidettävän metsäretken tavoitteena on:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustua vanhempiin ja heidän ja lapsen väliseen toimintaan - että vanhemmat pääsevät tutustumaan minuun lastensa lastentarhanopettajana - että vanhemmat pääsevät tutustumaan myös päiväkodin toimintaan - luoda mahdollisuudet vanhempien ja lasten väliseen yhteiseen ihmettelyyn ja tutkimiseen metsässä - tuoda näkyväksi metsän luomia mahdollisuuksia yhteisenä toimintana 	
Valmistelut	
<p>-Vanhempien tiedottaminen ennen metsäretkeä ja osallistujamäärän huomioiminen retken onnistumista ajatellen. Tiedotuksessa tulee ilmi metsäretken tarkoitus ja mahdolliset mukaan otettavat asiat, kuten eväät. Samalla vanhempia voidaan kannustaa kestävän kehityksen mukaisiin ekologisiin eväisiin ja roskaamattomaan retkeilyyn.</p> <p>-Tutustuminen retkipaikkaan etukäteen. Jos retkipaikka on entuudestaan tuttu, voidaan tutustua tarkemmin mahdollisiin leikkipaikkoihin ja muihin metsän luomiin mahdollisuuksiin.</p> <p>-Ajankohdan valitsemisessa tulee ottaa huomioon päiväkodin rytmi ja mahdolliset vanhempien mielipiteet, jotta mahdollisimman moni pääsee osallistumaan.</p> <p>- Retkellä tarvittavien tavaroiden pakkaaminen valmiiksi etukäteen. Mukaan tarvitaan mm. ensiaputarvikkeet. Myös lastenrattaat varataan etukäteen matkaa varten (tarvittaessa).</p>	
Toiminnan kulku ja työnjako	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Otetaan vanhemmat vastaan päiväkodilla ja toivotetaan heidät tervetulleiksi 2. Lähdetään kävellen kohti metsää ja retkipaikkaa. Huolehditaan, että jokainen perhe pääsee yhtä matkaa kohteeseen ja tulee huomioiduksi samalla tavalla. Matkan voi hyödyntää kuulumisten vaihtamiseen. 3. Retkikohteeseen päästessä kerrotaan vanhemmille retkiemme sisällöstä ja toiminnasta yleisesti kyseisen ryhmän kohdalla. Kerrotaan myös, mitä aiotaan tehdä tällä retkellä. Toteutetaan retki mahdollisimman samalla tavalla, kuten normaalisti. 4. Aloitetaan tutkiminen/leikkiminen/yhdessä oleminen. 	

5. Leikin ja tutkimisen jälkeen kokoonnutaan syömään eväitä ja jutustelemaan. Vanhemmilta voi myös tässä kohtaa kysellä heidän kokemuksistaan ja taustoistaan metsäretkeilystä. Eväiden syönnin yhteydessä myös lasten vapaata leikkiä (eri eväiden määrästä riippuen syöntiin voi kulua eri aika).
6. Eväiden syönnin jälkeen lähdetään takaisin kohti päiväkotia. Matkalla voidaan kysellä vanhemmilta, mitä mieltä he olivat retkestä ja kerätä yleistä palautetta myös muusta toiminnasta.
7. Päiväkodille päästyä kiitetään vanhempia osallistumisesta.

Metsäretkellä voidaan vanhempien suostumuksesta ottaa kuvia. Kuvat voidaan lähettää vanhemmille Minun päiväni -sovelluksen kautta. Kuvien avulla voidaan myös palata retkien tunnelmaan lasten kanssa. Kuvien katseluun lasten kanssa voi yhdistää heidän mielipiteidensä kyselyn retkestä.

Arviointi

Pyydetään suullisesti heti metsäretken jälkeen. Vanhempien mielipiteiden perusteella voidaan kehittää seuraavaa retkeä ja ottaa näitä asioita huomioon. Lasten mielipiteitä voidaan kerätä päiväkodilla tai samanaikaisesti vanhemmilta kysyttäessä.

Liite 2: Vanhemmat mukaan metsään! -opas

Vanhemmat mukaan metsään!

Tämän opas on suunniteltu päiväkodin työntekijöiden tueksi heidän suunnitellussaan metsäretkiä, joihin myös lasten huoltajilla on mahdollisuus osallistua. Opas on osa opinnäytetyötä, mikä on toteutettu yhteistyössä Laurea-ammattikorkeakoulun ja Norlandia päiväkotien kanssa. Oppaan lisäksi metsäretkiä varten on tehty suunnitelmarunko, mikä auttaa työntekijöitä hyvän retken toteuttamisessa.

Metsäretkien tarkoituksena on tukea ja ylläpitää yhteistyötä lasten huoltajien kanssa. Metsäretkien avulla tuodaan myös näkyväksi päiväkodin toimintaa.

Varhaiskasvatuksen metsäretkistä lyhyesti

Varhaiskasvatuksen metsäretket ovat osa ympäristökasvatusta. Ympäristökasvatuksen yhtenä tavoitteena Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) mukaisesti on vahvistaa lasten luontosuhdetta. Luonnossa retkeily ja ympäristön tutkiminen tuovat lapsille myönteisiä kokemuksia luonnosta ja näin heidän suhteensa luontoon vahvistuu. Luontosuhde vaikuttaa siihen, kuinka lapset kokevat luonnon ja kohtelevat sitä. Kun luontosuhde on myönteinen, luonnossa toimitaan luonnon edun mukaisesti. Ympäristökasvatuksen tarkoituksena on kehittää lapsia myös kohti kestävämpää elämäntapaa. Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, eläimiä ja kasveja. Tähän liittyy mm. roskaamaton retkeily ja kieräytys.

Luonnossa lapset pääsevät käyttämään kaikkia aistejaan ja tutkimaan eri vuodenaikojen ilmiöitä. Tutkiva oppiminen onkin luonnossa helppoa ja toimiva keino asioiden oppimiseen. Lapset löytävät luonnosta paljon ihmeteltäviä asioita, joihin kasvattajan on helppo yhtyä ja tuoda ihmettelyyn myös uusia näkökulmia.

Tutkimisen ja ihmettelyn lisäksi luonnon epätasainen maasto sekä erilaiset kiipeily- ja rakentelumahdollisuudet antavat hyvät mahdollisuudet karkeamotoristen taitojen kehittämiseen. Luonnossa on runsaasti tilaa liikkumisen ohella myös leikille. Lapset pääsevät käyttämään luovuuttaan leikkien rakentamiseen. Myös ohjattu leikki saa metsässä uusia ulottuvuuksia.

Miksi vanhemmat mukaan?

Lasten vanhempien ja huoltajien kutsuminen mukaan metsäretkille tukee ja ylläpitää kasvatuksellista yhteistyötä vanhempien kanssa. Perheiden saaminen mukaan metsäretkille tukee myös lasten oppimista ja luontosuhteen muodostumista ja saa perheet rohkeammin suuntaamaan yhteisiä retkiään metsään. Yhteiset retket antavat paljon yhteisiä kokemuksia ja elämyksiä. Retket ovat vuorovaikutteinen oppimisprosessi, joissa opitaan yhdessä, aikuinen lapselta ja lapsi aikuiselta. Metsäretket lisäävät myös yhteisöllisyyttä. Vanhemmat pääsevät tapaamaan retkillä muita vanhempia ja tutustumaan heihin.

Huoltajille retket

- » tuovat näkyväksi päiväkodin toimintaa
- » antavat mahdollisuuden tutustua lapsen omahoitajaan paremmin toiminnan kautta
- » antavat mahdollisuuden nähdä, kuinka oma lapsi toimii ryhmässä
- » antavat tilaisuuden kysyä työntekijöiltä metsäretkiin ja yleisesti varhaiskasvatukseen liittyviä asioita
- » tuovat ideoita yhteiseen tekemiseen lapsen kanssa
- » antavat mahdollisuuden tutustua myös muihin ryhmän lasten vanhempiin ja huoltajiin

Päiväkodin henkilöstölle retket

- » antavat tilaisuuden tutustua lapsien huoltajiin ja heidän perheeseensä paremmin
- » tuovat mahdollisuuden tutustua myös uusiin vanhempiin, mikäli vasu-keskustelua ei ole vielä pidetty
- » auttavat havainnoimaan lapsen toimintaa huoltajien läsnä ollessa
- » antavat mahdollisuuden tuoda näkyväksi omaa ohjaamistaan ja ryhmän toimintaa
- » tuovat uusia, vanhemmilta nousseita ideoita metsäretkiin ja samalla myös muuhun päiväkodin toimintaan

Puuhaa metsäretkille

Metsäretkillä voidaan tehdä samoja asioita, kuin aiemmin. Jos toiminta on perustunut Metsämörri -ideologiaan, voidaan retkillä vanhempien kanssa toteuttaa sitä samalla tavalla. Metsämörri -leikit ovat toteutettavissa myös niin, että vanhemmat osallistuvat niihin. Metsäretkien tulee olla samanlaisia kuin aiemmin, sillä niiden tarkoituksena on myös tuoda näkyväksi päiväkodin toimintaa. Retken sisältö voidaan liittää aiempiin retkiin ja niiden toimintaan, jolloin vanhemmilla on mahdollisuus kokea ja nähdä retkissä esiintyvä toiminnan jatkuvuus. Tällöin myös lapset pääsevät ohjaamaan toimintaa kertomalla vanhemmilleen, mitä ovat aiemmin metsässä tehneet ja kokeneet. Kun lapset saavat osallistua ohjaukseen, heidän oppimisensa syventyy ja kehittyy.

Koska kaikki retket eivät välttämättä toteudu Metsämörri -toimintana, voidaan retket toteuttaa myös muilla tavoin. Pienten lasten kanssa toiminta perustuu asioiden ihmettelyyn ja tutkimiseen, luonnossa liikkumiseen ja vapaaseen leikkimiseen. Huoltajille voidaankin aluksi selostaa ihmettelyn tarkoitusta ja antaa sitten siihen liittyviä tehtäviä. Heitä voidaan ohjata yhtymään lapsen ihmettelyyn ja tuomaan eri aisteja siihen mukaan. Huoltajille tulee antaa tilaa yhteiseen ihmettelyyn lapsen kanssa ja välttää turhaa ohjaamista.

Pienten lasten metsäretkillä voidaan

- » halata puita ja tunnustella puiden pintaa
- » kuunnella ja ihmetellä luonnon ääniä
- » katsella ympärille, näkyykö metsässä sieniä/käpyjä/eläimiä...
- » maistella luonnon makuja, kuten marjoja (huom! aikuisen tulee olla tietoinen kaikista lapsen maistelemista asioista ja niiden syöntikelpoisuudesta!)
- » kontata kuin karhu/hypellä kuin pupu/lentää kuin lintu...
- » tasapainoilla kaatuneiden puiden ja kivien päällä aikuisen tuella
- » kerätä luonnon materiaaleja muuhun toimintaan ja leikkiin

Isompien lasten kanssa toimintaan voidaan liittää myös erilaisia leikkejä. Myös heidän kohdallaan asioiden ihmettely on osa oppimista ja se voidaan liittää erilaisiin leikkeihin. Ohjelmaan voidaan liittää asioiden laskemista ja luokittelua, joissa lasten vanhemmat pääsevät avustamaan ja tukemaan lastaan. Myös yhteistyön harjoittelu voidaan liittää metsäretkien leikkeihin. Ohjaajan rooli on isompien lasten kohdalla suurempi kuin pienempien lasten kanssa. Retket vaativat myös enemmän järjestelyjä etukäteen.

Isompien lasten metsäretkillä voidaan

- » järjestää valokuvasuunnistusta
- » ottaa yhdessä kuvia lasta kiinnostavista asioista
- » leikkiä aarteen etsintää
- » järjestää erilaisia rastitehtäviä, joissa rasteina voi olla esim. erilaisia liikuntatehtäviä (etene hii-
pien/hyppimällä/konttaamalla...), yhteistyötehtäviä ja laskentatehtäviä (etsi viisi käpyä/syksyn lehteä...)
- » ottaa mukaan luupit, joiden avulla asioita ihmetellään
- » etsiä luonnosta jotain pehmeää/murenevaa/pitkää/kaunista... (voi olla osa rastitehtäviä)

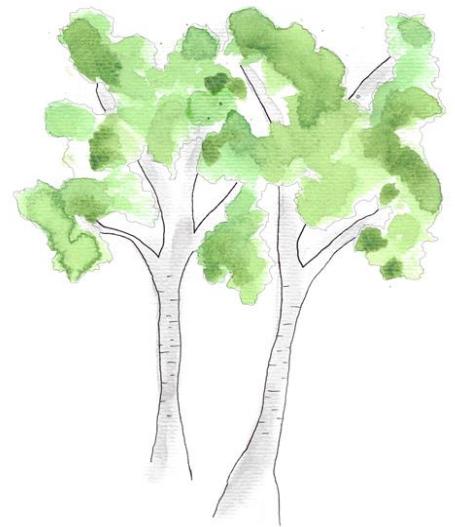
Metsäretkillä huomioitavaa

Ennen metsäretkeä vanhempia tulee informoida ja ottaa retkien ajankohdassa huomioon heidän toiveitaan, jotta mahdollisimman moni pääsisi osallistumaan. Vanhemmille tulee kertoa myös retkien tarkoituksesta.

Metsäretkillä syödään retkieväät. Vanhempia tulee kannustaa ekologisiin retkieväisiin kestävän kehityksen mukaisesti. Lapset oppivat näin myös vanhemmilleen roskaamattomaan retkeilyyn. Esimerkiksi juomapullon mukaan ottaminen muovipullon sijaan ja eväiden pakkaaminen pussin sijasta rasiaan ovat osa roskaamattomuutta.

Metsäretkillä tulee huomioida osallistujien turvallisuus. Retkille tuleekin ottaa mukaan ensiapulaukku, josta löytyy pieniä haavereita varten laastareita, sidetarpeita yms. Retken ohjaajalla tulee olla myös tiedossaan retkipaikka ja puhelin, suurempien onnettomuuksien varalle.

Retkellä lasten vanhemmille ja huoltajille tulee antaa mahdollisuus ideointiin ja kysymysten esittämiseen. Myös ohjaamiseen tulee kiinnittää huomiota. Vanhemmille ja huoltajille tulee antaa tilaa toimia lapsensa kanssa. Liika ohjaaminen saattaa häiritä toimintaa.

Tekijä:

Anna Kilpeläinen
Sosionomi LTO
Laurea -ammattikorkeakoulu

Kuvat:

Tiia Kilpeläinen

Lähteet:

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016.

Arjanne, S., Huldén, P., Leinonen, M., Liimola, A., Lähdesmäki, S. & Pirttilä, I. 2000. Metsän oppimispolku. Metsä- ja puuopetuksen malli. Opetushallitus. Viitattu 1.7.2017. <https://frantic.s3.amazonaws.com/smy/2014/12/Oppimispolku.pdf>

Cantell, H. (toim.) 2004. Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Liite 3: Metsäretkien suunnitelmapohja

Metsäretken ajankohta ja ryhmän koostumus
Metsäretken tavoitteet:
Valmistelut
Toiminnan kulku ja mahdollinen työnjako

Arviointi